СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 205. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 21-го жовтня 1943. No. 205. Jersey City, N. J., Thursday, October 21, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ СКЛИКАЄ КОНФЕРЕНЦІЮ ПРОВІДНИКІВ ПРАЦІ

ВАШИНГТОН. — Положення на ринку праці настільки поважне, що президент Рузвелт запросив на спільну конференцію в четвер провідників праці. Конференція відбудеться в Білому Домі, а на ню запрошені: Воєнна Рада Праці, що складається з чільних представників Американської Федерації Праці і Конгресу Промислових Організацій; також запрошені представники братств залізничників. Провідники робітничого руху здавна жалуються, що ціна праці вже устійнена, але ціна харчів іде безупину вгору. Інші важні справи, що вижидають полагодження такі: Дикий страйк майнерів в деяких околицях та загроза страйку залізничих службовців.

ЖІНКА ПРОВОДИТЬ АМЕРИКАНСЬКОМУ СЕНАТОВИ.

ВАШИНГТОН. — Перший раз в історії американський сенат є під проводом жінки, сенаторки пані Геті В. Керавей, демократки з Арканзо. Це сталося тому, що віцепрезидент Злучених Держав Генрі А. Волес, предсідник сенату з уряду, виїхав з Вашингтону у важних справах. Тому, що в часі її урядування назріли чотири закони до підпису, вона їх підписала разом з предсідником палати репрезентантів Семом Рейборном, а тепер має ще їх підписати президент Рузвелт. Коли сенаторка ввійшла до сенатської палати, один з прислужників сказав до неї: „Віцепрезидента нема!". На це сенаторка відповіла: „Але є віцепрезидентка". Її становище як „віцепрезидентки" не є означене законом. Вона дістала це призначення від віцепрезидента Волеса.

ЗА ОДИН ОСЕРЕДОК ДЛЯ ПЕРЕБУДОВИ КРАЮ.

ВАШИНГТОН. — Краєве Товариство бизнесменів, хліборобства та робітництва дістало доручення від екзекутивних комітетів усіх згаданих розгалужень, щоб воно постаралося за створення одного осередка для перебудови краю з воєнного стану на мирний. Цей осередок має бути покликаний до життя на підставі правил складених конгресом, а на його чолі має станути предсідник, іменований президентом держави в порозумінню із сенатом. Як дорадче тіло для предсідника мають бути покликані представники уряду, бизнесу, хліборобства і праці. Комісія Краєвого Товариства має приготований цілий плян діяльности такого осередка. Вона домагається покликати осередок до життя негайно.

ЗЕМЛЯ ЗАВБІЛЬШКИ ШІСТЬ СТЕЙТІВ ЗАНЯТА ДЛЯ ВОЄННИХ ПОТРЕБ.

ВАШИНГТОН. — Уряд Злучених Держав займає тепер простір завбільшки стейтів Ню Гемшир, Вермавнт, Конетикат, Месечусетс, Ровд Айленд та Делевар для воєнних потреб. Від липня 1938. р. федеральний уряд заняв 11,254,384 акрів на вжиток армії, воєнної фльоти і прибережної сторожі. Окремо ще з теперішних публичних державних земель, між ними навіть землі, на яких положено претенсії до відкриття копалень, а також і пасовиська передано під управу воєнної влади. Ці додаткові землі займають простір 10,507,892 акри. Для перенесення правного титулу цих парцель працює Норман Литл, асистент генерального прокуратора. Штаб його канцелярії працює подвійною зміною, а урядові переінтабульовання земель переводять з пересічною швидкістю 6 днів. Бували випадки, що переінтабульовано власність упродовж одного дня. Величина земельних просторів буває від неповного акра до 3,111,140 акрів. Цей останній простір є Тонопеп, поле для бомбардування в Неваді.

НІХТО НЕ ГОЛОСИТЬСЯ ДО РОБОТИ ПРИ СНІГУ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Від 30 літ існування комісії для контрактів до усування снігу зимовою порою, комісія не дістала ні одного зголошення до такої праці. Всі оголошення, щоб власники троків і інших возів і приладів, потрібних до збирання й вивоження снігу, зголосили свої услуги, не принесли ніяких зголошень. Комісія рішила оголосити конкурс ще раз.

МІЛІОН ЗВІЛЬНЕНИХ ВОЯКІВ ДІСТАНУТЬ ПРАЦЮ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Предсідник Краєвого Товариства Фабрикантів Фредерик С. КроФорд оголошує, що його організація має місце для цілого міліона вояків, що їх медична комісія звільнить від служби. Управа армії покищо не випускає неспосібних до бою вояків, одначе приходить час, коли Воєнна Комісія Робочої Сили мусить дати їм працю.

ПІДВИЩУЮТЬ КІЛЬКІСТЬ ЦУКРУ В РЕСТОРАНАХ.

НЮ ЙОРК. — Бюро Адміністрації Цін дозволило нюйорським ресторанам підвищити кількість цукру на 25 відсотків від 1. листопаду. На столах появляться, як було давніше, цукорнички для вжитку гостей.

Канадійсько-Стейтський Ленд-Ліз для Росії

ВАШИНГТОН. — Дві новости в політиці відносно Росії проголошено прилюдно. Одна — це створення військової комісії Злучених Держав, яка перебуває вже у Москві разом з секретарем Голом; друга новинка, це приняття Канади до спілки при висиланню матеріялів у Росію на підставі договору про „Ленд-Ліз". Цей договір відновлено тепер утрете в Лондоні, а його підписали Злучені Держави й Англія. Канада влучена в договорі як країна, що має відповідні матеріяли, потрібні для Росії. Матеріяли висилаються з посиленим поспіхом до Росії в теперішний час. — Відносно конференції в Москві, на яку виїхав секретар Гол, не говорять в урядових колах нічого, хоч проголошення відднови в справі „Ленд-Лізу" було придумане для вжитку конференції. У тутешніх дипльоматичних колах панує переконання, що Росія не погоджується на ніякі розмови про післявоєнну політику, всетаки поза урядовими розмовами можна буде порозумітися про післявоєнні пляни Росії.

Хліборобський розквіт країв, відбитих Аліянтами

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт використав пресову конференцію для виявлення розквіту хліборобства у краях, що їх Аліянти досі відбили від ворога. Відноситься це передусім до Північної Африки, а тепер уже до Сицилії і південної Італії. Президент виявив свою радість із того, що Північна Африка вже незабаром буде могти втриматися сама, а харчові припаси, призбирані Америкою для регабілітації відбитих країв можна буде зберегти для визволеної Франції. Про Північну Африку президент сказав, що там німці забрали все, що лише могло бути придатним для втримання населення. З приходом американців та британців ситуація відразу змінилася, бо аліянтські війська привезли з собою повно харчів, потрібних для себе, а крім цього прибули ще харчі для тамошнього населення. Все те видає відповідні плоди вже тепер, а ще більше причиниться до відзискання занятих Німеччиною країв.

Голосування в сенаті над заграничною політикою знову відложене

ВАШИНГТОН. — Сенатська комісія для закордонних відносин відложила голосування над плянами для заграничної політики Злучених Держав. Появилися голоси, щоб скласти резолюцію з докладнішим зясуванням цілей Злучених Держав у післявоєнних світових плянах.

Відбули перше засідання конференції в Москві

МОСКВА. — Заграничні секретарі Злучених Держав, Британії й советської Росії відбули вже своє перше формальне засідання. Тривало воно півтретя години й подробиці розмов остались в тайні.

„Асошіейтид Прес" догадується, що вступні наради відбулися вдоволяючо. Догадується теж, що постановлено відбувати наради кожного дня.

Поза тим день зійшов на звичайну виміну дипльоматичних візит. І так секретар Іден відвідав американського амбасадора в його резиденції, де також живе Гол, а потім американський амбасадор відвідав Ідена. Молотов відвідав Гола, ревізитуючися йому за візиту попереднього дня.

Місцеві часописи подають про конференцію багато новинок і образків, але не подають нічого про самий перебіг конференції ні передовиць. Ґазети зо світлинами чужих дипльоматів розхоплюються й за ними стоять коло кіосків довжезні хвости покупців.

Для порозуміння між учасниками конференції вживається перекладачів Молотова, хоча й представники інших держав мають своїх перекладачів.

Гол і Іден бачилися по дорозі з Де Ґолем

АЛЖІР. — По дорозі з Лондону на конференцію в Москві британський секретар заграничних справ Іден і американський секретар стейту Кордел Гол відбули тут конференцію з провідником вільних французів, ґенералом Де Ґолом.

Доперва, як Іден і Гол приїхали до Москви, довідалися мешканці египетського міста Каїра, що Іден і Гол задержувалися в Каїрі. Їх побут одначе задержано в строгій тайні.

Гітлер і його помічники відбувають другу конференцію

ЛОНДОН. — Гітлер відбув зо своїми головними помічниками вже другу за останній півмісяць конференцію в справі стратеґії. Збори скликав ґенерал Кайтел. Комунікат з конференції каже, що Гітлер і найвищі урядники військові й політичні промовляли на конференції. З чуток виходило би, що на конференції постановлено радикальні переміни в стратеґії.

Чутки про російську запороку Болгарії

КАЇРО. — С. Л. Солцбергер, кореспондент „Ню Йорк Таймсу", довідується з „достовірних жерел", що советський уряд запевнив Болгарію, що аліянтські бомбовики не будуть так довго бомбардувати Софії, як довго там буде перебувати советський представник.

ДОБРЕ ВПРАВЛЕНІ.—Китайські вояки, вишколені американцями, складають скоренько сплави для вожения вояків по широкій ріці в Бурмі.

АЛІЯНТИ ЗАНЯЛИ 8 МІСТ В ІТАЛІЇ

АЛЖІР. — Аліянтські війська в Італії зробили ще один крок проти Гітлерової „фортеці Европи", добувши за один день 5 миль території й захопивши 8 міст.

Цим разом німецький спротив був сильніший на британському боці, а слабший на американському. Пята армія відсунула німців зовсім від ріки Вольтурна. Німці, осадовлені на горі Массіко, ставлять усе таки сильний опір, одначе їх позиція стає щораз більше загрожена, бо їх заходять американські війська з боків. Американці заняли міста: Пантелятоне, Лібері, Альвіяно, Джорджія Санітіка й Фаікіо. Далі на сході британці перейшли по мостах збудованих американськими інжинірами, й заняли село Брецу.

АЛІЯНТСЬКІ БОМБОВИКИ З АФРИКИ БЮТЬ ПО НАЦІСТИЧНИХ ПОЗИЦІЯХ У ЮГОСЛАВІЇ.

АЛЖІР. — Бомбовики з північно-західної африканської повітряної сили бомбардували в понеділок у перше націстичні позиції в Югославії. Предметом нападу було Скопле, 100 миль від Тірани, в Альбанії. Ворог не відповідав на рейд ні літаками ні навіть проти-летничими гарматами.

Місцеві обсерватори вважають цей рейд відкриттям справжньої аліянтської офензиви проти Гітлерової „фортеці Европи" з Балкану.

РОМЕЛЬ МАЄ РЯТУВАТИ БАЛКАНСЬКИЙ ФРОНТ.

КАЇРО. — Маршал Ромель перебрав особисто команду над військами, що ведуть операції проти югославських партизанів, котрими командує Тіто, як також над північно-західним побережжям Адріятику. Цей факт уважають зн доказ, що німці вважають ситуацію в цій частині Балкану незвичайно загроженою.

Югославський уряд подав до відома, що партизани здали назад німцям добуті від них міста в Словінії. Це годиться з тактикою партизанів не бит... за міста, а при появі більшої сили ворога відступати в гори.

СМОТС ПЕРЕДБАЧУЄ „ВЕЛИКУ ІНВАЗІЮ ЕВРОПИ" В 1944. РОЦІ.

ЛОНДОН. — Маршал Ян Християн Смотс, 73-літній премієр Південної Африки, заявив тут, що в 1944. році Аліянти зроблять велику інвазію Европи, в якій рішаючу ролю відограє американська армія. Він припускає, що по перемозі над Гітлером Японія може легко несподівано заломатися. Він підносив військові заслуги російських військ, але казав британцям, що й вони можуть бути горді своїх воєнних досягнень, головно африканської кампанії генерала Монтгомері.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ВІДТИНАЄ НІМЦЯМ ВІДВОРОТ З ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ.

ЛОНДОН. — У своїм наступі поза Кременчук червона армія заняла важний залізничий вузол Пятихатку, відтинаючи цим німцям головну дорогу відступу з Дніпропетровська, південної України й Криму. На полудневий схід від Кременчука червона армія забрала понад сто місцевостей.

Рівночасно червона армія посунулася значно по дорозі на Кривий Ріг, центр залізних рудокопів. В Пятихатці червона армія захопила величезну масу німецьких воєнних матеріялів. В її руки попало 15 поїздів, наповнених воєнними доставами, 7 повізь, 172 гармати, 1,300 троків і 600 скорострілів, крім цього багато поживи й 1,800 бранців.

Ці воєнні досяги відай зроблено якраз на час, як у Москві починається конференція трьох великих держав.

АЛІЯНТСЬКИЙ РЕЙД НА ГАНОВЕР.

ЛОНДОН. — Британські бомбовики зробили в понеділок вночі ще один важкий рейд на німецьке місто Гановер, центр залізниць і ґумових фабрик. Днем потім били по різних залізничих комунікаційних узлах в Европі й по кораблях на Каналі.

ЗНОВУ ЗНИЩИЛИ ЯПОНЦЯМ 60 ЛІТАКІВ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Відділ американських бомбовиків напав знову на Рабавл, на Новій Британії, затопив один нищитель, одну канонірку та один 6,000-тоновий перевозовий корабель, підпалив одну корвету та ушкодив один великий вантажний корабель. Кромі цього на летунських майданах у Рапопо й Тоберо, на полудне від Рабавл, знищив 36 японських літаків на землі та збив у повітрю 24 ворожі літаки, що вилетіли проти нього.

АМЕРИКАНСЬКІ СУБМАРИНИ ЗАТОПИЛИ ЯПОНЦЯМ 460 КОРАБЛІВ.

ВАШИНГТОН. — Секретар фльоти Накс подав до публичного відома, що американські підводні човни на Пацифіку й Далекому Сході затопили або ушкодили від Перл Гарбора 460 японських кораблів. Урядово стверджені обчислення виказують, що затоплено 319 кораблів, здається затоплено 36, а ушкоджено 105.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну ядреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

По овочі пізнати дерево

Коли кілька місяців тому в конгресі появився проєкт закону Конелія й Смита проти страйків, з усіх боків думаючі люди звертали увагу на нерозумні постанови проєкту. Не дивлячися на ті осторогі, ворогам робітничих юній вдалося використати воєнну гістерію в деяких кругах краю для перепертя цього непідходячого проєкту в життя. Новий закон не обовязував ще багато часу, а прецінь він уже обявився в повній своїй наготі.

Є наприклад у законі встановлена кара на кожного, хто важився би другого до страйку підбурювати. Зате в законі нема кари на того, що самий страйкує. Такі суперечні постанови того самого закона насували відразу питання: що буде робити провідник робітничої юнії, коли робітники, що є членами цеї юнії, мають слушні підстави до страйку й на нього виходять? Закон мав певно на думці, що провідники робітничої юнії, знаючи про встановлені в законі кари за підбурювання до страйку, від такого здержаться, а невдоволені робітники в найгіршому разі вийдуть на страйк без проводу.

Практичне життя дає на цю ситуацію зовсім іншу відповідь, ніж її сподівалися автори протистрайкового закону. Коли алабамські вуглеві майнери вийшли на страйк, то Джан Луис, голова майнерської юнії, сказав до них: „Я знаю, як ви розчаровані й огірчені огидним трактуванням. Вам відмовляють заплати, яка дала би досить поживи для ваших родин, підчас коли вуглеві оператори роблять найбільші зиски в історії”. Очевидно, Джан Луис ні одним словом не сказав, що заохочує до страйку. Одначе, цього він відай і не потребував, наговоривши стільки різких слів про майнерські кривди.

І Джан Луис не відкрив тут пороху. Так, як він поводиться у страйку майнерських робітників, так в інших страйках поводилися інші юнійні провідники. Так було в недавному страйку молочарських робітників у Ню Йорку. Так було підчас страйку в джансвилській фабриці Летничої Корпорації Брустера. У кожнім випадку страйк був немовби „спонтанний”; його ніхто не викликав, він зривався елементарно. За кожним разом юнійні провідники заявляли, що вони до страйку не заохочують, але що вони є безсильні страйк здержати чи до нього не допустити.

Речники підприємців хотіли би тепер загострення страйкового закону в тому напрямі щоби карати не тільки тих, що до страйку підмовляють, але й тих, що на страйк самі виходять. Це був би льогічний другий крок з даного закону. Одначе, ледво чи в теперішньому конгресі найдеться достаточна скількість голосів для переведення такої заборони страйків. Робітничі юнії звісно бажалиб собі більше конструктивного закона, який щоправда не допускав би необдуманих страйків, але оправдані скрайки боронив всесторонно, а передовсім давав їм розумний і досвідчений провід.

Стейти й Канада — спільна Америка

Воєнне подружжя Злучених Держав з Канадою злучило ці оба краї дуже тісно в економічному розумінню. Далеко тісніше, ніж якінебудь інші незалежні краї. Це було подружжя для потреби, а його поблагословили канадійські й стейтські уряди. Досі створено не менше як 6 дводержавних комісій, з них 5 мають обовязок згармонізувати економічні справи, почичаючи від земельного господарства й копальництва, а йдучи до фабрикування й розподажу.

Канада це незалежна країна (її дипльомати підкреслюють, що вона не має обовязку слухати Великої Британії) і хоче такою лишитися. Та для деяких цілей вона в практиці є поширенням Стейтів. Рада Воєнної Продукції має своє окружне бюро в Отаві, а його круг ділання зовсім подібний до окружних бюр в Стейтах. Торонтонські купецькі фірми користають із права першенства („прайорітіс”) так, начеб це місто було напр. Атлантою в Джорджії або Сан Дієгом в Каліфорнії. Канадійський уряд виконує багато розпорядків Ради Воєнної Продукції, от як обмеження сталі для виробу дитячих візків. Багато додаткових зносин є неурядовими. Так у Вашингтоні перебуває повно канадійських представників, які мають до діла із окремими загадочними воєнними справами, як от машинове знаряддя, фермерські машини тощо.

Митна тарифа знесена розпорядком.

Митна тарифа зникає внаслідок розпорядку урядів, а продукція стала спільним зусиллям обох країн. Так підприємство Боїнг Еркрафт із Сієтл приступило до спілки („партнершип”) з домініяльним урядом в справі будови патрольних літаків Каталіна для достав до Злучених Держав. Ці літаки продуковані в західній Канаді, де подостатком робітника, якого бракує в Стейтах.

Багато статистичних дат, що вказують на тісне порозуміння між обома державами, стали дипльоматичною тайною, однак урядовці оцінюють, наприклад, що в першій половині біжучого року спродано в Стейтах на 102 міліони долярів канадійських державних та приватних цінних паперів. В минулому році продано такусаму кількість цінних паперів упродовж цілого року, а в 1941 продано за ціну 36,3 міліони.

Можна переповісти історію співпраці обох країн, росказуючи про діяльність поодиноких осіб, які бувають чинні в поодиноких підприємствах.

Потрібно плянів для повоєнного співділання.

Уся ота співпраця не може покінчитися нагло з закінченням війни. Один високий урядовець вашингтонського стейтового департаменту вказує, що депресія після примиря, яка повсталаб у Канаді, моглаб перекинутися теж і до Злучених Держав, так напр. як якась криза в Мишиген моглаб вплинути на захитання інших фінансових підприємств сусідних стейтів. Одначе урядовці обох країв годяться в поглядах, що після війни таке економічне співділання не може продовжуватися в безконечність. Настануть нові політичні напрями, а воєнні фабрики треба буде закрити.

Та всетаки один проєкт мусить бути розвиваний спільно обома державами після війни. Це гостинець до Аляски. — „Аласкан Гайвей”. Другий подібний проєкт це велика рура для проведення кипячки з нафтового джерела в Порт Норман до Гвайт Горз, в провінції Онтаріо. Рура знана під назвою „Канол Проджект” коштуватиме 138 міліонів долярів, отже не менше ніж американська рура звана „Литл Инч”.

Взаємна допомога радше ніж позички „Ленд-Ліз”.

Канадійці дуже вважають на те, щоб не бути прищіпкою свого могутнішого сусіда, Злучених Держав. Вони не приняли позички в формі „Ленд-Ліз” з півдня, а радше придумали свій спосіб такої допомоги, називаючи її „взаємною допомогою” („Мючуал Ейд”). На її підставі Канада розділює крам вартості одного біліона долярів заграницею, як свою допомогу.

Не треба зменшувати канадійської воєнної продукції для спільної справи. Ще перед роком Злучені Держави вислали до Канади воєнні замовлення вартости цілого біліона долярів, а взагалі можна сказати, що четвертина воєнної продукції Злучених Держав буває виповнена в Канаді. Майже половину, її нових машинових знарядів вивозить до Стейтів. Воєнний виряд, як напр. танки М-4, а таксамо протилетунські й протитенкові гармати походять з Канади. Торговельні кораблі типу Либерті для вжитку стейтської торговельної маринарки походять з Канади. Багато інвестицій, вложених із Злучених Держав в Канаді, приносять зиски підприємцям із Злучених Держав. Деякі великі стейтські корпорації мають свої філії в Канаді, начеб це були філії в стейтських містах. Все те вказує на спільний інтерес обох країв у змаганню до однієї цілі.

Відслонює дещо заслону советської політики

Як доносять з Москви, популярний московський двотижневик „Війна й робітнича кляса”, що являється органом робітничих юній, відслонює тайну російської заграничної політики, яка з огляду на московську конференцію трьох держав стає тепер важним питанням світової політики. Відслонює вона не тільки становище советського уряду до певних пекучих питань заграничної політики, але й веє наставлення верхівки советського режиму до подібних питань.

Між цими питаннями видне місце займають справи балтійських держав: Естонії, Лотви й Литви. Зо становища Росії, на стільки це можна судити зо статей „Війни й робітничої кляси”, це питання вже давно пересуджене, себто вирішене. Для советського союзу є в тій справі тільки питання, як прогнати німецькі війська з тих країн. Як тільки німець буде з них прогнаний, тоді само собою розуміється, що ці краї повернуть до Росії. Аджеж, каже „Війна й робітнича кляса”, „ці краї були звязані з нашою батьківщиною спільною історичною долею від непамятних часів”... Вони відлучилися від советського союзу в мент тимчасової слабости, спричиненої громадянською війною. Що сказалиб американці Флориди, наприклад, котра відорвалася була від Злучених Держав підчас громадянської війни, якби так якісь визначні політичні особи потім допускалися поважної дискусії над питанням, чи вільно Флориді вертатися до Злучених Держав?”

Не менше без обиняків говорить цей журнал про російську постанову задержати при собі краї західної Білоруси й України. І про населення цих країв пише „Війна й робітнича кляса” як про народи, споконвіку звязані з народами советського союзу культурою й кровю синів, що тепер воюють під советським прапором, „добуваючи славу як полковники, ґенерали й маршали в червоній армії”.

„Війна й робітнича кляса” не закриває своєї незломної ненависти до польського уряду в Лондоні, котрий вона називає крайно реакційним і котрому вона відмовляє претенсії бути представником польського народу в Польщі. Часолис не закриває рішучої постанови Росії не допустити до виконання польського пляну створення східну конфедерацію держав з Польщею як „центром тяготіння”.

Журнал розправляється з закидом, котрий часто повторяється в Америці, що мовляв Росія не хоче розкрити свої повоєнні пляни. Передовсім журнал звертає увагу на те, що прецінь ще й Англія й Америка не проголосили своїх плянів повоєнного світу. Така програма мусить бути „продуктом взаємних уступок”. Передчасна дискусія над спірними справами може принести легко шкоду. Перед державами, що воюють проти Гітлера, тепер стоїть передусім завдання побороти свого ворога, і то побороти його за якнайкоротший час. Для цеї цілі союзникам треба єдности й інтензивности виступу проти спільного ворога. Отсе є перша справа, котру в Росії тепер підносять на всі способи; переважаюча вага військової акції.

Каже „Війна й робітнича кляса”, що це перше завдання треба підчеркувати передусім тому, бо Росія поставила собі аж дві цілі: перемога в війні та твердий і тривалий мир, потрібний для мирної відбудови краю.

Замітно, що журнал „Війна й робітнича кляса” заговорив відкрито про „горячі” дискусії щодо російсько-американських взаємин в Америці. Такі дискусії, каже журнал, стали незвичайно гарячі головно від „переможної офензиви червоної армії на німецько-советському фронті”. Журнал робить замітний розділ американського громадянства: мовляв, маси американців оцінюють з признанням причинки Росії для перемови з боку російської армії й російського народу. Та рівночасно з тим поважна частина американської преси, що має разом коло десять міліонів читачів, відноситься ворожо до Росії. Журнал наводить багато уступів з подібних статей, ворожих до Росії часописів Америки, в котрих закидується Росії скритість щодо повоєнних цілей, підчеркується небезпеку большевизму й російську нехіть воювати проти Японії. Журнал каже, що вся ця кампанія американських газет має на цілі продовжувати війну як можна найдалі.

В останньому числі „Війна й робітнича кляса” присвячує багато місця цій справі продовжування війни. Каже, що продовжування війни грозить різними непередбаченими нещастями. Вона вказує на зриви, які викликала була нужда й пристрасти в минулу світову війну. Ця війна, каже далі журнал, уже тягнеться довше, ніж тривала перша світова війна. І втягнено до неї більше держав, ніж до першої. І стан переможних у теперішній війні буде багато гірший, ніж стан переможених у першій. „Серед таких умов не може бути сумніву, що кожний безпотрібний день воювання тільки додає вибуховости до суспільної атмосфери держав, що їх втягнено в вир по всіх европейських краях”.

На основі цих висказів один московський кореспондент приходить до переконання, що ніщо з того, що скажуть американські журналісти й публіцисти, не буде пропущене в Росії. З цього певно й американські журналісти й публіцисти повинні би навчитися не пропускати нічого, що пишеться в Росії.

СЛОВАКИ ПРОТИ НІМЦІВ.

БЕРН, Швайцарія, (ОНА). — З Братислави наспіла вістка, що німці невдоволені з поведінки словацького народу, бо він не переймається тоталітарною формою державного правління і висміває своє правительство. Словаки не можуть виповнювати приказів свого уряду і, замісць помагати виграти війну, вони займаються саботажами та кплять з своєї національної ґвардії. В словацьких товариствах завше можна почути нарікання на німецького союзника і на його армію. Німці кажуть, що вони створили словакам державу, а словаки, замісць розбудовувати її, питаються коли поверне стара демократична республиканська влада.

Німецька преса на Словаччині занепокоєна такими настроями словацького народу і жалується, що словаки не вміють шанувати своїх добродіїв. Каже, що якби не німці, то словаки ніколи не малиб своєї держави.

Одна німецька газета в Братиславі пише, що за неприхильність словацького народу до німців треба винувати чехословацький уряд в Лондоні, бо це він голосить, що німці скоро будуть побиті, і, що Словаччина знов буде інтегральною частю чехословацької републики. Словаки з привички слухають закордонного радія і вірять, що старий їх уряд в Лондоні говорить правду.

Дальше пише німецька преса, що на Словаччині находиться велика маса ворожих аґентів, які збирають від людей інформації і передають Обєднаним Державам. З ними треба зробити порядок, каже газета, бо інакше вони можуть наробити багато клопоту. Німецький посол в Братиславі, Г. Лудін, зажадав від словацького уряду негайного переведення чистки серед державних урядовців, бо він підозріває, що вони також не сповняють своїх обовязків так, як треба. Вони побирають від держави платню, і тишком питають один другого: коли Бенеш приїде до Праги?

Німецький посол в Братиславі скаржився словацькому урядови, що як до Братислави перевезено деякі німецькі державні установи, то словацькі урядовці робили непристойні замітки. Він домагався, щоби тих людей арештовано і покарано. Він також сказав, що німецька розвідка викрила на Словаччині велику підземну організацію, яка наносить державам Осі поважну шкоду.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

56)

IX.

В осени, коли цвіти вже повідцвітали, спадь не паде і пчоляче жниво скінчилося, починається на якийсь час голосне, гамірливе життя в уліях. Пчоли, так, як і хрещений народ, скінчивши свою нелегку роботу, люблять погуторити, зібратися купками перед очками та коло затворів, погомоніти та потріпати крильцями. Зразу зовсім це не можна порозуміти, що воно таке й до чого йде. Ще в улію не сталося нічого нового. Ще кілька пильніших робітниць уперто вилітають щодень на поле, щоби по цілоденному шуканю вернути вечором домів з невеличким здобутком на лапках. Ще ситі трути гордо побренькують собі, проходжуючися поміж наповнені медові комори та виходячи щодень Божий уполудне на верх улія погрітися на сонечку, подихати свіжим повітрям, розправити і розмахати неробучі крилечка. Ще бачиться цілковитий спокій, примірна згода в улію. А між тим уже в улію іншим духом повіяло. Пчоли-робітниці якось таємничо шепочуть поміж собою, якось підозріло похитують головками, якось злобно стрижуть своїми щипчиками та пручають своїми лапками. Хто його знає, до чого це все і що таке готовиться в пчолячім царстві? Трути, певно, того не знають, і по-давньому, ситенько наївшися, гордо побренькують собі, проходжуючися поміж наповнені медові комори та виходячи щодень Божий уполудне на верх улія погрітися на сонечку, подихати свіжим повітрям, розправити і розмахати неробучі крилечка...

От таке саме почало діятися і в Бориславі в кілька днів по описаній нараді. Хто його знає, відки й як, досить того, що новим духом повіяло в Бориславі. І коли звичайно нова хвиля свіжого повітря найперше й найсильніше замітна в горішніх верствах, то тут сталося зовсім противне. Спідні, густі й сірі верстви перші почули новий повів, перші стрепенулися від нього. І хто його знає, відки й як воно почалося! Ні з цього, ні з того при корбах, при млинках, при воскових магазинах, по шинках при горілці, всюди почалися між ріпниками розмови про те, як то всім тяжко жити, яка тяжка робота в Бориславі і як багачі без суду, без права, по своєй волі уривають чимраз більше з платні, кривдять, і туманять, і поштуркують, і ще й висміюють обдурених робітників. І ніхто не був би міг сказати, від кого почалися ті бесіди, бо в кожного всі ті тяжкі історії здавна глибоко закарбовані були на власній шкірі і стверджені власним досвідом. Раз почавшися, розмови ті вже не втихали, а ширилися чимраз далі, ставали чимраз дужчі й голосніші. Всі люди немов би аж нині побачили своє сумне, безвихідне положення, не хотіли й говорити про ніщо інше, і кожна їх розмова кінчалася болючим, важким питанням: „Господи, чи вжеж так нам вічно мучитися? Невжеж нема для нас виходу? Невжеж не можна тому лиху порадити?” Але поради не було ні відки. А розмови про те не втихали, навпаки — ставали чимраз голосніші й різкіші. Люди, котрі зразу говорили про свою біду рівнодушно, мов про неминучий засуд, при ближчій розвазі і по довших розмовах зі знайомими, щирими приятелями та старшими ріпниками або взагалі бувалими людьми, почали переконуватися, що так воно не є, що лиху можна би помогти, але, не видячи й не знаючи, як можна би помогти, почали нетерпеливитися, ставали роздразнені, ходили й говорили мов у гарячці, хапали пильно кожне слово, котре могло їм пояснити їх безпросвітне положення. Аж до найдальших хаток, до найтемніших закамарків доходили ті розмови, розбігалися на всі боки, мов огонь по сухій соломі. Малі хлопята-липарі, дівчата та молодиці, що в кошарах вибирали віск із глини, і ті заговорили про бідність свого положення, про те, що конче треба їм деяк радитися з собою і шукати для себе ратунку.

— І ти тої самої співаєш? — говорили не раз старші ріпники, всміхаючися та слухаючи нарікання молодих хлопаків.

— От так, нібито нам не така сама біда, як і вам? — відповідали молоді. — Та бо нам ще гірше, ніж вам! Вас і не так борзо відправлять від роботи, вам і не так живо з платні урвуть, а хоч і вривають, то все таки вам більша плата, ніж нам. А їсти ми трібуємо так само, як і ви.

— Але хтож вас навів на такий розум, що треба собі якій ратунок давати?

— А хто мав нас наводити? Нібито чоловік і сам не знає, що як пече, то треба прикладати зимного? Та й ще якби то не так дуже пекло! А то, видите, дома голод, не зародило нічого; тато й мама там десь пухнуть та мруть з голоду, гадали, чей хоч ми тут дещо заробимо, що самі проживемо і їм хоч що то поможемо, а тут от що! І на стільки не можемо заробити, щоби самим прожити в тій проклятій ямі! Народу натислося, за роботу тяжко, плата мала й чимраз ще меншає, а тут ще злодії багачі хліба не довозять, дорожню от яку зробили: до хлібця докупитися тяжко! Ну, кажіть самі, чи можна так жити? Радше вже або зовсім відразу згинути, або деяк порятуватися!

(Дальше буде).

Проф. Микола Чубатий

Большевицька Історія України

(Історія України. Короткий Курс. Видавництво Академії Наук УРСР, Київ 1941. Сторін 411).

III.

Походження та перша історія москалів та українців.

Згідно з офіціяльними заложеннями большевицької історії, „український, російський і білоруський нарід такі близькі мовою, культурою та характером та територією, мають спільний початковий період історичного розвитку і тісно звязані між собою" (стор.19). Багато в тім неправдивого так само як дальше твердження, що росіяни походять від антів, які жили колись над берегами Чорного моря, отже тільки на нинішній Україні, та що москалі чисто словянського походження. Цілі томи списані доказують щось саме противне.

Нераз я вже показував навіть на сторінках „Свободи", що імя Русь первісно було привязане тільки до київських полян, а згодом поширилося на цілу Україну. Авторам большевицької історії треба доказати щось друге, тому у них вже в 8. та 9. столітті усі східні словяни відомі під назвою Русь (стор. 20).

Поступаючи згідно з думан марксистської метольогії автори з найбільшою старанністю цитують кожне слово, яке колинебудь де Маркс сказав про стару Русь. Річ природна, це виглядає нерідко комічно, коли Маркс, нефахівець в історії Східної Европи, до того автор з перед 80 літ, мав би бути непомильним в тих справах та ще й в науковім виданні академії наук.

Таким самим марксистським сектярством є большевицьке заложення, що у Східній Европі та на старій Руси панував так званий феодальний лад, такий самий як на заході Европи. Таке сказав колись Маркс, що знав історію Східної Европи дуже поверховно; раз сказав так і мусить бути до нині дарма, що десятки вже істориків розробляли це питання та величезна більшість приймає, що феодалізму такого, як в західній Европі, на старій Руси-Україні ніколи не було. Февдальний лад, себто особиста залежність одного стану від другого, без посідання маєтків на повну власність появилася на деяких українських землях далеко пізніше в литовсько-руській державі як вплив заходу.

Автори як правовірні комуністи вважають релігію за „дурман, шахрайство і відкрите насильство для збільшування багатства церкви" (стор. 27) а духовенство за брутальних експльоататорів бідного населення, забуваючи, що не хто другий, але саме церква знищила невільництво на старій Руси-Україні. Зрештою, коли йде про політичну сторінку церковного життя та про ту бажану єдність українського, російського та білоруського народу автори в церковних справах тримаються стисло найбільше реакційних поглядів російських православних істориків, з царських часів, відкинених нерідко новими православними і с т о р и к а м и церкви. У них перший митрополит напевно прийшов з Византії та українська церква постійно була залежна від византійського патріярха, що для новочасних істориків не є таке певне. Св. Володимир був не тільки християнином грецького обряду, але таки виразно православним. Зрештою похибок в історії церкви в тій червоній історії України куди більше.

Ще в половині 19. століття були російські історики (Погодин та інші), які видячи, що український нарід характером різний від московського, щоб доказати, що москалі і українці є один нарід, а москалі є творцями київської культури та держави видумали теорію, що в 12. та 13. століттю в часі нападів кочовиків масово українці емігрували на Московщину, а пізніше на Україну наплили кольоністи з Галичини. Погодинська теорія переселення нині майже закинена істориками, але ті самі думки погодинської міграції на північ зі старої Руси-України стрічаємо знов і в большевицькій історії України. (Стор. 35. і інші).

Московське Царство було все притягаючим магнетом для українців.

Після нападу татар на східну Европу та установлення татарської влади над Московщиною на біля 250 літ Московщина внутрі зростала, але політично, культурно а навіть релігійно стає цілком чужим світом для України та Білоруси. Це підносять фахівці поодиноких історичних наук Східної Европи навіть росіяни з царських часів. На приклад, брак лучности поміж правовою системою старої Руси з часів Руської Правди і середновічної Московщини підкреслюють самі московські вчені. Так само церковне життя Московщини йде власним шляхом. Православія у Московщині переоджується в окремий тип московського православія, нерідко незрозумілого для українських православних. Це є події історично доказані. Авторам одначе треба односторії російського та українського народу, спільности інтересів російського та українського народу впродовж цілої історії. Цеж є їх заложення, що українці не є політична нація, але все і в давнину і в майбутности мають залежати від Московщини, тому й ці часи цілковитого відлучення латають автори штучно натягненими фактами.

Всякі самостійницькі рухи в Україні, звернені проти Польщі чи Литовсько-руської Державм в 15. чи 16. столітті, це все в тій історії нічого друге, як тільки бажання дістатися під одного московського царя, найтися в одній московській державі, що як магнет притягає українців.

В тім часі не було дослівно ніяких взаїмних культурних впливів України на Московщину чи навпаки. Авторам це таке потрібне, тому прямо видумують якісь звязки української культури з московською, а відповідний розділ кінчать такою увагою: „В 14., 15. та першій половині 16. століття Україна перебувала під різними впливами, створювала свою оригінальну культуру, найбільше звязану з культурами Білорусії та Росії". Це є на сто відсотків неправда.

Українська козаччина це мало не частина російського казачого войська.

Українська козаччина це безперечно на сто відсотків чисто українська проява. Це явище життєздатности українського народу боронити рідну землю навіть серед найбільше несприятливих відносин політичної дійсности на українських землях.

Автори большевицької історії України думають інакше. Всякі чисто відокремлені випадки переходу чи звязків українських козаків з донськими російськими козаками підносять до загального та найприроднішого права лучности російського та українського народу. Саміж козаки це нічого друге, як українська військова організація, що від самого початку так і про ніщо інше, не мріє як тільки получитися з Московщиною. Автори большевицької історії України знають навіть які були ніде невисказані „пляни, наміри" козацьких провідників Тараса Трясила, чи Павлюка приєднати Україну до Росії. Спричинений важким положенням крок Хмельницького приняти царський протекторат відноситься в тій історії до закінчення цілком природнього процесу, який жеврів в душах українського народу та козаків від самого початку їх існування.

Колиж історія говорить про щось друге, коли є факти, що такий визначний представник козаччини, знаменитий її організатор та ідеольог як гетьман Петро Конашевич Сагайдачний воював Москву та навіть підходив аж під Кремль, тоді автори промовчують такі історичні події, а самого актора таких подій якимсь одним чи другим закидом обезцінюють.

Йде питання про це чим була Україна у відношенні до Московщини в Переяславській умові (1654). Відноситься враження, що автор того відділу свідомо баламутить, щоб збаламутити читачів. Раз говорить, що Україна мала автономію, раз, що васальство, однаще найчастіше каже, про „приєднання до Москви" (стор. 90). Деколи таки прямо написано, що Україна залишалася „в складі Росії" (стор. 104). Переяславська умова, основна подія в українсько-московських відносинах в тій історії України така баламутна як нинішнє становище України в радянськім союзі. Україна ніби союзна республика, а на ділі провінція приєднана до Росії, в складі Росії.

А це питання не тільки фундаментальне для пізнання державних взаємин України та Московщини, але також дуже основно вже розроблене історичною наукою. Один з найбільших знавців історії російського права, ще з часів царських проф. Сергієвич прямо твердив, що по Переяславській Умові Україна мала лишитися самостійною державою, тільки у союзі з Московщиною; так теж думає багато українських істориків. Друга поважна ґрупа істориків права твердить, що Україна по Переяславській Умові з московським царем не входила в ніяку залежність від московської держави, тільки ставала васальною державою під протекторатом самого царя. Тільки найбільше реакційні історики з царських часів єдино-н е д і л и м ц і, засадничі противники істнування українського народу твердили, що Україна в Переяславі приєднувалася вповні до Москви чи там Росії. Так думає теж нині історична бриґада Академії Наук УРСР.

Не могучи закрити факту, що й сам Хмельницький принятя московського протекторату вважав конечним злом та що під кінець свого життя при помочи Швеції бажав його позбутися, автори цеї історії України, обезцінюють його особу, мовляв, він не був приятелем простого народу, бо в нім таки сидів шляхтич.

Не диво проте, що зусилля деяких козацьких гетьманів зробити з України самостійну державу та її цілком унезалежнити від Польщі та Московщини для авторів большевицької історії України це ніщо інше, тільки зрада українського народу. Першим таким зрадником українського народу був очевидно гетьман Виговський. Питання, що чейже сам гетьман-зрадник був би не завдав москалям такого болючого пораження як під Конотопом, автори виминають це питання зручно переказуючи цю подію.

А вже найбільший зрадник українського народу це гетьман Іван Мазепа, що піднявся проти „геніяльного царя Петра Великого" разом з чужинцями шведами. Тут автори історії України на мінутку немов призабули, що вони пишуть історію України а не історію Російського Отечества, так і з палкою любовю до родіни в історії України цитують маніфест Петра Великого до російського війська перед боєм під Полтавою 1709 таки в мові старшого російського брата: „Воини! Вот пришел час, который решит судьбу отечества. Итак должни ви помишлять, что сражаетесь за Петра, но за государство Петру врученное, за род свой, за отечество... А о Петри ведайте, что ему жизнь его не дорога, только би жила Россия в блаженстве й в славе для благостояния вашего".

Якщо Росія для авторів історії України також „отечество" то й не дивуватися що повно там таких переконливих арґументів, що війна зі Швецією вимагала великих жертв від російського та українського народу. Чуємо там також фантазії про українських партизанів проти шведів, союзників Мазепи. Появляється вже навіть відома нам добре фраза про „панів-шведів" „союзників Мазепи, що росіяни як Петро В., князь Меншиков це були самі демократи. Переговори гетьмана Мазепи зі шведами, щоб звільнити Україну з під московського панування це „зрадницькі переговори". Вкінці в науковій книжці, виданій Академією Наук УРСР є така звичайна видумана неправда, немов гетьман Мазепа в умові з королем шведським Карлом XII. зобовязався віддати Україну Польщі. Справа малася якраз навпаки; гетьман Мазепа в умові діставав приречення ще й другу частину України Правобережну Україну, що була під Польщею, злучити в одній самостійній українській державі. Видно марксистська методольогія в історії такі промахи пробачує, коли вони моглиб бути корисні для російського, великодержавного комунізму.

(Докінчення буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 23. жовтня, точно в год. 8. ввечір. Бажучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 6:30. Є багато важних справ до вирішення, тому приявність усіх членів обовязкова. — Уряд.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Діяльність в Українськім Народнім Домі.

В товариствах у Дітройті діяльність затихла. Причина мабуть літо та головно війна, що всім дала заняття стільки, кілько хоче, може витримати. Брак молодих хлопців, котрі служать у Вуйка Сема. Лишилися лише прекрасні дівчата, а без хлопців, трудно устроювати танці, балі, представлення або інші підприємства. Але приходить осінь. І дівчата і молодша молодь починає рухатися. Плянують баль і представлення в Народнім Домі. Перед веде укр. дівочий хор на чолі з панною Андрусевич, та недавно заснований молодечий Клюб.

В Нар. Домі снуються також ріжні пляни. На жаль більшого підприємства не можна пустити в рух, бо горішна саля є винаймлена, як кажуть „фор Дефенс Ворк, Дрефтінг енд Блю Прінт Рум", а в долішній салі замало місця. Але можливо, що щось пічнеться. Член хору Кошиця, п. Орлик збирається організувати новий хор Укр. Нар. Дому.

Вже з початком заснования Укр. Нар. Дому, було обіцяно, що імена всіх тих, що зложать на У. Н. Дім не меньше $100 і стануть членами фундаторами, будуть видовбані на мармуровій таблиці, котра буде вмурована в стіну. Нераз над цим дебатовано. Нарешті справа сталася ділом. Імена всіх тих, що зложили таку суму, або обіцяли доплатити, як що це довгують, вже зібрані і віддані мармуровому артистови до виконання. Таблиці ці будуть вмуровані і відкриті. З того приводу буде влаштований відповідний концерт.

Таблиця, що лишить милий та дорогий спомин грядучим поколінням, має коло 150 імен.

На таблицях поміщено імена всіх тих товариств, що жертвували більшу суму на У. Н. Дім. А є таких товариств 18. Вони становлять підвалини У. Н. Дому і є дійсними відділами, що становлять Централю У. Н. Дому з належною репрезентацією.

Для Українського Дому немало труду понесли жіночі організації на західній стороні міста, а іменно, Відділи Союзу Українок, Укр. Золотий Хрест і інші. Вони закупили начиння до кухні, кухню та приряди, збудували новий пліт навколо дому; а на останку закупили вікониі фіранки на горішну салю.

Для справи причинилися немало й ті добрі люди, що позичили грошей, як Укр. Дем. Клюб з Гемтремку та приватні люди. Нема на жаль між цими добродіями Укр. Мішіґанської Ліґи, хоча Ліґа ухвалила дати Укр. Нар. Домови позичку.

Д-р А. Кібзей.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ТАЙНІ ПОЛЬСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ОБОРОНІ СТАРИХ ГРАНИЦЬ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Наспівша з Польщі тайна преса принесла довші статті на тему суспільних відносин і про міжнародну політику. Підземні газети лівого напрямку домагаються, що як відбудується польська держава, то вона повинна дати національним меншостям в Польщі спромогу розвивати свою культуру і плекати національні ідеали. Українці повинні мати свої школи і нагоду розвиватися в обсягу народного господарства.

Тайна польська преса незвичайно цікавиться польсько-совєтським спором за те, де має бути польсько - совєтська границя, і доводить, що вона має бути там, де була перед війною. Польський нарід, мовляв, не дозволить на четвертий розбір польської держави, бо він перший впав жертвою за демократичні засади державного правління і, як миротворці вирішуватимуть політичні границі в Европі, то полякам кривди не зроблять.

Польське підземеля зараз кріваваться в нерівній з німцями боротьбі, пишуть газети, і з його голосом треба рахуватися. Поляки нікому кривди не робили і не хочуть, аби їм хто її зробив. Вони кажуть, що Галичина і Волинь належала до польської держави на основі міждержавного договору, який одобрили всі демократичні держави, яких представники сказали полякам 1923 року, що вони мають право до всіх земель, які в той час належали до Польщі. Хто гадає, що польський нарід дозволить на четвертий розбір їх країни, той грубо помиляється. Підземна польська преса покладає надії на американських поляків і просить впливати на публичну опінію в Америці, щоби при вирішуванні границь польському народові не зоподіяно кривди.

ЯПОНЦІ ПРОБУВАЛИ ВИСАДИТИ ВІЙСЬКА НА ФИНШГАФЕН.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Аліянтські війська в Финшгафені відбили японську спробу висадити знову свої війська в тому порті й відбити від аліянтів цю важну базу на Новій Гвінеї. Ворог поніс великі втрати й відступив.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ І РЕДАКЦІЇ „СВОБОДИ"

Для справного і скорого полагоджування листування, в справах, що відносяться до редакції і адміністрації, просимо всіх читачів адресувати всі листи на імя „Свободи". Адресовані листи на імя котрогонебудь редактора, чи управителя, спричиняють не потрібну проволоку в полагодженню справ.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

для відділів У. Н. Союзу: 1, 2, 7, 9, 28, 31, 78, 85, 90, 98, 164, 186, 189, 201, 228, 231, 242, 265, 305, 314, 333, 357, 365, 382, 426, 429, 430, 436.

ОКРУЖНІ ЗБОРИ

вище поданих відділів відбудуться

В НЕДІЛЮ, 24. ЖОВТНЯ (OCTOBER 24, 1943)

У ЦЕРКОВНІЙ ГАЛІ,
SHAMOKIN & CLAY STREETS SHAMOKIN, PA.

Збори зачнуться в годині 2. пополудні.

Прошу місцевих урядників і всіх членів прийти на ці збори. Знова доокружні відділи повинні бути заступлені відділовими урядниками. Є важні справи до полагодження, а зокрема буде обговорена передвиборна кампанія за новими членами з приводу 50-літнього існування У. Н. Союзу. Тому урядники й члени повинні явитись в якнайбільшому числі на ці збори. На зборах буде промовляти головний секретар Д. Галичин.

203,5 Д. Капітула, гол. контрольор У. Н. Союзу.

ПІД КАВКАЗОМ. — Червона армія вживає коней, аби підвозити припаси дорогами, на яких не можуть посуватися моторизовані частини.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ШЕРОН, ПА.

Торжество „Спалення Морґечу" Церкви.

Чисельна громада своїх і гостей зібралася в неділю, 3. жовтня, і відсвяткувала торжество сплачення довгів своєї прав. церкви св. Івана Хрестителя. Службу Божу відправили о. совітник Г. Пипюк з Монессен, о. Л. Кушнір з Ботлер, о. С. Гривнак з Експорт і місцевий парох о. С. Мусійчук при співі злучених хорів. Відчитано привіт і благословенство еп. Богдана, який не міг приїхати задля місійної праці в Канаді.

По відправі був бенкет в салі, де відбулася церемонія палення морґечу, якої доконали: головний бесідник в укр. і англ. мові, український адвокат з Йонґставну Мих. Косач; банкир п. Ґрін; погребник А. Подольський; Дм. Жидик (що купив папері морґечові на лiцитації за $25); предсідник Ю. Кульчицький і о. С. Мусійчук. Бенкет перевів о. Пипюк. Привіти й ґратуляції громаді склали позамісцеві гості і репрезентанти громад з Батлер, Монессен, Йонґставн, Експорт, Дженет, Нюкесл і ін. Концерт дали злучені хори: місцевий, Нюкесл і Йонґставн. В програму входили відповідні пісні українські і американські.

На бенкеті піднесено заслуги піонірів і орґанізаторів громади й церкви, що помимо тяжких умовин держали в гору свій прапор національний і церковний від року 1925 і через депресію і діждали цього торжества. Ці самі піоніри також зорґанізували тут відділ У. Н. Союзу, який тепер гарно розвивається. З них найбільше працювали: П. Сірант, Ал. Попів, І. Лисогір, Дан. і Ант. Кучмак, Вас. і Юл. Кульчицький, Як. і Мих. Цап, Дм. Жидик, Дм. Телявський, В. Волошин, М. Ґондор, Тимочко, Возняк, Ступінський, Волос, Сич, Оренчак, Годованець, В. Гладьо, П. Кошей, Пастернак, Ворона, Пиш, Лазорищак, Кузів, Степанчак, Баран і Любянецький.

Громадою ведуть тепер переважно урядники, тут роджені; між ними й старшими їх батьками є гарна кооперація і гармонія. Є зорґанізована молодіж в хорі, який все співає в церкві і до концертів. Громада має землю-льоти, де пляну є будову дому й салі.

Переведено збірку на льокальні і гуманітарні цілі.

Гість.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ.

Різьбар Сергій Литвиненко

Литвиненко — людина розмірно молода. Прибув до Галичини з Полтавщини. По дорозі скінчив ґімназію, відбув Кампанію під прапорами УНР, а коли сурмачі відтрубіли кінець нерівного бою, вернувся до мистецтва, що вабило його до себе ще малим хлопятем. Різьба найкраще відповідала його психіці й традиціям рідної йому різьбарської й гончарської Полтавщини. Краківська академія мистецтв, точніше — робітня проф. Ляшки, закінчена з похвалами й відзначеннями та прилюдна вистава в Кракові 1927 р. послужили Литвиненкові за леґітимацію в перших контактах з громадянством.

Свідомий уваги критики й покладаних на нього надій, відбув Литвиненко прощу до мистецької Мекки — Парижа. Участь у виставі в „Сальон де Тюйлєрі" принесла йому на шпальтах „Ревю Модерн" фахове признання такого змісту:

„Незвичайно цікава й замітна є ґрупа „Мазепа", твір молодого українського різьбара. Є в тому творі знаменито відданий, надзвичайний розмах. Можна сміло сказати, що мистець досяг своєї мети. Зарискував банальністю, а в дійсности був дуже ориґінальний. Під технічним оглядом твір дуже добрий. Анатомія без закиду, композиція синтетична, дуже сильно заложена. „Мазепа" це напевно один з найкращих творів у цьому Сальоні".

Крім „Мазепи" виставив Литвиненко в Тюйлєрах ще хлопячу головку: оба експонати прихильно відмітила критика, їх репродуковано, а відома телеграфічна аґенція Аваса згадала їх у свому комунікаті до світової преси. Коли додамо до того, що на цей період творчости Литвиненка припадає й один з найкращих його памятників, на жаль до сьогодні незреалізований намогильник „Домбянцям", то можемо погодитися з тим, що дебют мистця належав до особливо вдалих.

Взимі 1929 р. приїхав Литвиненко до Львова.

В 1931 р. відбулася перша з вистав Товариства Прихильників Українського Мистецтва. Литвиненко виступив на ній з кількома новими працями. Композиції „Вперед" і „Зрив" та низка погрудь, прикували до себе увагу відвідувачів і рецензентів. Неприборканий молодечий темперамент, сильно імпресіоністичне забарвлення Литвиненкового світоприймання, як теж специфічна різьбарська техніка, предистинували його на мистця сили, виразу й руху. Німецький мистецтвознавець В. Борн, що в свій час обїхав Галичину в пошуканні за її мистецтвом, не пройшов без уваги поруч творів Литвиненка. Признав його „многонадійним, молодим плястиком", якого „портретні голови вказують на вичуття неповторної сутті зображуваної індивідуальности".

Участь у виставі „Рубу" в грудні 1932 р. знову примусила публику й рецензентів заговорити про мистця. Як це не дивно й неприродно, то коли шукати за суперлятивними висловами про Литвиненкову плястику, то найти їх можна тільки серед чужинецьких енунціяцій... Кіліян-Станіславска в „Ґазеті Поранній", А. Ляфтербах у жидівській „Хвілі", Мініх у „Курєрі Львовскому", Г. Блюбівна в „Слові Польському", й ціла низка менше відомих, а то й безіменних чужинецьких рецензентів, признали талант Литвиненка, уміння й великі можливости розвитку.

Нація, що пережила героїчну добу Визвольних Змагань, тужила за плястичною їх петрифікацією. Литвиненка, що досі виявив себе мистцем виразу й виразником проминаючої митті, несподівано посяг по лаври різьбара-монументаліста.

Давним давно, один з польських учених культурників мав сказати: „Не маю уявлення про польську медальоґрафію. Тому напишу про неї книгу"... Висказ, що зразу виглядав на парадокс, перестав ним бути в моменті, коли зпід пера цього вченого вийшла знаменита, до сьогодні респектована й цитована монографія польської медальоґрафії... Щось подібне трапилося з Литвиненком, різьбарем митті, виразу й руху, що рішив піти назустріч назріваючій в громадянстві тузі за монументальною статистикою й величністю...

Першим із великих завдань, що на них зважився Литвиненко, був нагробник Іванові Франкові. Литвиненко вибрав найближчий для своєї різьбарської індивідуальности підхід — виразу, сили й руху. Тематично обрав для намогильника миттєвий вирізок з величньої картини Франкових „Каменярів". Можна спорити на тему, чи й наскільки такий підхід і така його реалізація відповідає завданню намогильника. Можна підкреслити або й поминути питання, чи мистець, якому досьогочасна критика не мала нічого закинути під оглядом композиції мас чи анатомії людських постатей, в даному випадку не впав жертвою самозрозумілої треми й не прогрішився деякими технічними недотягненнями. Для неупередженого й уповні обєктивного глядача залишається актуальним тільки питання, — чи й наскільки намогильник Франка відповів інтенціям самого мистця. Думаємо, що так. Признавши себе сувереном у площині вибору підходу й розвязки проблеми, Литвиненко розвязав її так, як сприйняв і зрозумів самого Франка. Каменярем і вічним революціонером бачив мистець Франка в своїй уяві й таким відтворив його в живій і темпераментній візії одного з його творів.

Другим з черги монументів, що їх виконав Литвиненко, була сидяча постать митрополита Шептицького, уставлена в садку Національного Музею у Львові. Цим разом мистець зумів приборкати свій темперамент, спробував засобів статики й стилізації там, де дотепер приваблювала його мерехтлива, імпресіоністична поверховня плястичної фарми.

Памятник Борцям у Раві Руській, одно з кращих досягнень Литвиненкового памятникового дорібку. Є в ньому щось з незреалізованих елементів домбянського памятника, є сила виразу й рівночасно спокій траґічного героїзму Тих, що впали.

Постать архангела на могилі Борців у Яворові, це вже вершок стилізації й монументалізму, що до нього впродовж років праці й боротьби зі собою дійшов нарешті Литвиненко.

„Габет суа фата монумента"... можнаб сказати, реєструючи Литвиненкові памятникові зусилля. Незреалізованими залишилися один з найкращих його памятників, призначений для „Домбянців", та проєкт памятника князеві Володимирові Великому, призначений для святоюрського подвіря у Львові.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЧАС НА ВІДПОЧИНОК.—Джан Ґилеспі з Вейн, Мишиґен, що служить простим при піхоті, закурив собі спокійно папіроса, коли над його закопом стали свистати німецькі гарматні кулі. Сцену знято на провалі Кіюнці в Італії, що веде на рівнину Неаполю.

ПОЛЬСЬКІ ПАРТИЗАНИ ВБИВАЮТЬ НІМЦІВ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Польські круги в Лондоні дістали вістку, що їх партизани у Варшаві вбили ґубернатора Павятської тюрми — Брікеля. Вбили його на розі Маршалковської і Литовської вулиці. Кажуть, Брікель знущався над польською інтеліґенцією й арештованою молодю. Його вислали були німці до Польщі знищити партизанський рух. Він знущався над арештованими партизанами до тої міри, що з його тюрми не вийшов живий не тільки ні один справжній партизан, але навіть такий, якого німці підозрівали, що він є партизан. Кажуть, що Брікель був увів в життя середновічні тортури і ломав польським партизанам крижі.

Вістка говорить, що крім головного ката, партизани вбили і його помічників. Кажуть, що вбиття завідателя головної тюрми викликало серед німців паніку і поліція перевела ревізії у всіх підозрілих німцями польських патріотів. Тепер багато з них находиться в тюрмі.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 8. жовтня 1943 року помер
ПАВЛО ОЛЕЩУК,
член відділу 243 У. Н. Союзу в Вест Пулман, Ілл.

Покійний походив з Хологова, пов. Радичів, Галичина. Полишив у смутку жену Анну, два сини: Івана, котрий є в Американській Армії капітаном, і Михайла, дочку Стефанію, дві невістки і чотири внуки. Похорон відбувся 11 жовтня з церкви св. Михаїла при участи членів відділу 243 і членкиць відділу 216 та знайомих. Поховано його на цвинтарі Holy Sepulchre. — В. Й. П.!

П. Костюк, секр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

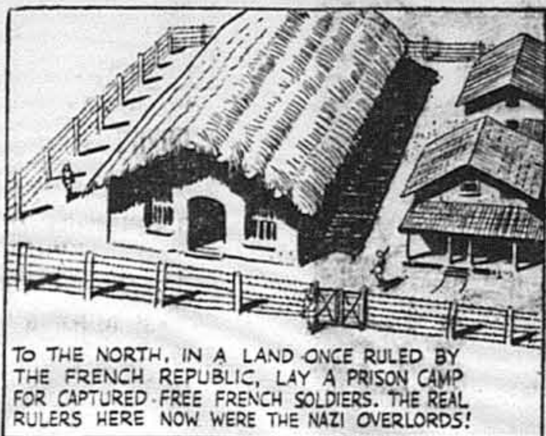
Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей блянкет, подаючи доконче с т а р у й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". **10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.**

Імя й призвище ______ Ч. від. ____

Стара адреса ______

Нова адреса ______

ТАРЗАН, ч. 856. Підслуханий рапорт.

Далі на північ, у краю, що колись був під французьким правлінням, стояв табор для пійманих французів, що були ворожі до націстів, котрі тепер правили в цій околиці.

У бараках вязниці гнив капітан Пол Д'Арнот, старий і випробований приятель Тарзана.

Раз радіовий оператор доносив свойому старшині: „Малін помер! Не дістав Тарзана!"

Цей рапорт зачув один офіцир в уніформі „вільних французів". На звук імени Тарзана його очі дивно заблищали.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

